

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ
ВЕЋУ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ ПРАВНО– ЕКОНОМСКИХ НАУКА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 2. јула 2015.године, формирана је Комисија за оцену докторске дисертације кандидатамр Радета Ковачевића “Политички аспекти и детерминанте борбе НАТО против тероризма”, у следећем саставу:

1. Ред. проф. др Радомир Милашиновић, Факултет безбедности Универзитета у Београду
2. Ред. проф. др Милан Јовановић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду
3. Ред. проф. др Драган Симеуновић, Факултет политичких наука Универзитета у Београду

Комисија је прегледала и оценила наведени докторски рад и на основу мишљења свих њених чланова Наставно-научном већу Факултета политичких наука подноси следећи

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату

Кандидат Раде Ковачевић рођен је 07. фебруара 1975. године у Пљевљима, Р. Црна Гора.

ШКОЛОВАЊЕ

1993-1997	Војна академија Универзитета одбране - Београд стечено звање: дипломирани официр Војске
2009-2010	Командно-штабно усавршавање Војне академије Универзитета одбране стечено звање: командно-штабни официр
2008-2011	Факултет политичких наука Универзитета у Београду стечено звање: магистар политичких наука назив магистарског рада „Државни удар у Грчкој 21.априла 1967. године“

УСАВРШАВАЊА

2003	European Security and NATO – ратни колеџ Оружаних снага Краљевине Холандије, Делфт
2004	UN Military Observers Course – Школа за мировне операције Оружаних снага Краљевине Холандије, Амерсфорт
2005	Program on Terrorism and Security Studies – Маршал Центар, Гармиш- Партенкирхен, СР Немачка и Вашингтон, САД
2006	Humanitarian operations course – Монровиа, Либерија
2009	Law of Armed Conflict and International Humanitarian Law, Центар за мировне операције Војске Србије, Београд
2012	Program in Advanced Security Studies - Маршал Центар, Гармиш- Партенкирхен, СР Немачка и Вашингтон, САД

ЗАПОСЛЕЊЕ

1997-2001	Војска Југославије
2001-2005	Војнобезбедносна агенција Министарства одбране Р. Србије
2005-2006	Војни посматрач у Мисији УН у Либерiji (UNMIL)
2006 до данас	Војнобезбедносна агенција Министарства одбране Р. Србије

Списак објављених радова:

- Ковачевић Раде, *Време преврата, (Анализа државних удара у 20. веку)*, Наука и друштво, 2015, Београд, (монографијау штамп, 155 страна)
- Ковачевић Раде, „Балканска варијанта државног удара – пример Грчке 1967“, *Национални интерес*, 2/2015, Београд, ИССН 1820-4996, М51
- Ковачевић Раде, “Државни удар у Грчкој као резултат субверзивних активности“, *Наука и друштво – Science and Society*, 2//2015, Београд, ИССН 2335 - 0792

Мр Раде Ковачевић је, како се види из његове биографије, током свог школовања био у прилици да стекне потребна знања из политичких наука, безбедности и међународних организација, што му је, поред обављања веома сложених послова, било од велике помоћи приликом израде докторске дисертације.

2. Основни подаци о докторској дисертацији

Докторска дисертација кандидата мр Радета Ковачевића, на тему „Политички аспекти и детерминанте борбе НАТО против тероризма”, износи по обиму 248 страна од чега петнаест заузима списак литературе.

Поред увода, дисертација садржи још четири поглавља и закључна разматрања. Поглавља су: „Теоријски основи“ „Политичке одреднице и детерминанте концепта борбе НАТО против тероризма“, „Комплексност анти-терористичке политике, стратегије и мера НАТО и његових чланица“, и „Концепт и контра-терористичка политика појединих чланица чланица НАТО“, која су подељена на више тематских целина, а свака целина на више потпоглавља.

Докторска дисертација мр Радета Ковачевића представља заокружену целину у научном, стручном и методолошком смислу. Основна полазишта заснована су на обимној, претежно иностраној литератури, а у раду се аутор позива и упућује на разноврсне и бројне изворе. Текст дисертације обогаћен је неопходном ваљаном аргументацијом на основуобављеног аналитичког увида у 134 консултоване библиографске јединице домаћих и страних аутора, као и разноврсну грађу, очему сведоче и 373 фус ноте, сасвим примерене научном задатку. Тачније, приликом израде докторске дисертације кандидат је користио не само монографије, научне и стручне радове великог броја домаћих и страних аутора, већ и резолуције, стратегије, извештаје, програме, законе, као и друга правна аката међународних организација која се односе на предмет истраживања.

Увидом у евиденцију Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке “Светозар Марковић” утврђено је да до сада код нас није брањена докторска дисертација под поменутиим или изразито сродним насловом.

3. Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације мр Радета Ковачевића су *политичке одреднице концепта чланица НАТО у борби против тероризма и политички аспекти те борбе*. Те одреднице - аспекти обухватају институционални и нормативни оквир контра-терористичког концепта и стратегије НАТО, те спектар политичких детерминанти које одређују борбу НАТО против тероризма. Кандидат утврђује да су веома сложене политичке детерминанте које одређују стратегију борбе НАТО против тероризма, у које убрајамо актуелне процесе у међународним односима, од процеса глобализације, до различитих политичких и безбедносних процеса на Блиском Истоку, као и стратешких политичких и војних интереса држава чланица НАТО, и друго. Основни циљеви контра-терористичке стратегије НАТО конципирани су, условно речено, у његовом основном програмском документу - Стратегији борбе против тероризма и Акционом плану.

Такође, кандидат у оквиру обраде предмета дисертације разматра комплексност анти-терористичке политике, стратегије и мера држава-чланица НАТО, политичке аспекте мера усмерених на спречавање пролиферације оружја за масовно уништење, финансирање тероризма, спречавање сајбер-тероризма, заштиту инфраструктуре, заштиту ваздушног саобраћаја, заштиту граница и заштиту жртава терористичког насиља.

Временски, истраживање обухвата раздобље од краја Хладног рата до данас, а просторно се односи на све државе-чланице НАТО, као и на државе-чланице програма Партнерство за мир.

Проблем који је у овој докторској дисертацији разматран захтевао је и теоријско одређење политике, политичког аспекта, политичког и војног концепта, политичке борбе и тероризма као и контратероризма, све у свему својеврсно формирање нарочитог категоријалног апарата који ће кандидат користити у даљем току истраживања, што је кандидат учинио у складу са водећим ставовима о том питању у релевантној и рецентној научној и стручној литератури.

Комисија констатује да је кандидат ради обраде свог предмета истраживања не само формирао одговарајући категоријални апарат, већ да је потом у свом раду и доследно употребљавао основне појмове у значењу изведених стручних категорија у политичкој науци. Кандидат је приликом обраде прихваћене теме, пре употребе важних појмова и категорија, уз то нагласио и разлике које постоје у савременој политичкој теорији у погледу тих категорија, а њихова употреба код разних аутора је тачно објашњена.

Циљ овог истраживања се непосредно односио на научна сазнања о предмету истраживања имајући у виду и чињенице које су њима одређене. Следствено томе, могу се издвојити *научни* и *друштвени* циљеви ове дисертације.

Као **научни** циљеви овог истраживања означени су, пре свега, научно објашњење и научна дескрипција политичких аспеката и детерминанти борбе НАТО против тероризма. Ово истраживање, поред научне дескрипције за научни циљ је имало да постигне и нека научна објашњења, и Комисија констатује да је кандидат у томе и успео. Рад је, пре свега, допринео да се научно објасне услови, као и институционални и нормативни оквир, а потом и политички фактори који утичу на борбу чланица НАТО против тероризма. Кандидат Ковачевић аргументовано објашњава у свом докторском раду да су карактеристике контра-терористичког концепта чланица НАТО као и утврђивање одређених политичких детерминанти од пресудног утицаја на делотворност концепта и политике НАТО у борби против тероризма.

Остварени **друштвени** циљеви овог рада су верификација и унапређење постојећих, као и примена нових мера и активности држава-чланица НАТО у борби против тероризма. Посебан друштвени циљ ове дисертације је био и унапређење међународне сарадње држава-чланица НАТО као и држава-чланица програма Партнерство за миру борби против тероризма и Комисија сматра да је кандидат својим радом дао несумњив допринос тој сарадњи са становишта свога друштва. Остварени друштвени циљ ове дисертације је и у томе што је успела да политичким актерима, домаћој и иностраној јавности и свима заинтересованима, стави на увид научно систематизоване ставове о политичкој димензији борбе

НАТО против тероризма који могу послужити као помоћ у оријентацији и усмерењу разноврсних друштвених, пре свега безбедоносних фактора у савременој политичкој пракси.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У складу са предметом и циљем истраживања, кандидат је дефинисао општу и четири посебне хипотезе.

Општа хипотеза кандидата мр Радета Ковачевића је да борбу чланица НАТО против тероризма одређује адаптивност постојећих институционалних механизма и примена и развој постојећег нормативног оквира контра-терористичке стратегије НАТО, као и актуелни међународни односи, процеси и стратешки интереси саме НАТО, утицај стратешких интереса НАТО и утицај политике актуелне администрације САД.

Овако постављена генерална хипотеза подразумевала је следеће битне *посебне хипотезе*:

- Борбу чланица НАТО против тероризма одређује адаптивност постојећих институционалних механизма НАТО – посебно оних конституисаних за борбу против тероризма на нивоу НАТО, а на постојеће терористичке изазове, ризике и претње на подручју деловања НАТО-а.

- Борбу чланица НАТО против тероризма одређује развој нормативног оквира контра-терористичке стратегије НАТО.

- Контра-терористичка стратегија УН чини најшири нормативни оквир борбе чланица НАТО против тероризма.

- Борбу чланица НАТО против тероризма одређују актуелни међународни односи и процеси.

- Борбу чланица НАТО против тероризма одређују стратешки политички и економски интереси његових чланица.

- Борбу чланица НАТО против тероризма одређује утицај стратешких интереса НАТО.

-Борбу НАТО против тероризма одређује утицај политике актуелне администрације САД.

Комисија констатује да је кандидат у својој докторској дисертацији научно потврдио како своју главну хипотезу тако и све из ње изведене посебне хипотезе што указује на исправан научни и истраживачки приступ.

4. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације

Докторска дисертација мр Радета Ковачевића „Политички аспекти и детерминанте борбе НАТО против тероризма” садржи поред увода, закључка и списка коришћене литературе још четири поглавља.

Први (уводни) део обухвата формулацију проблема истраживања, одређење предмета и циља дисертације, хипотетички оквир, методе које су примењене, као и очекиване резултате и пројектовани научни допринос.

Други део „Теоријски основи“, чини садржај подељен на пет целина.

У првој целини *„Појмовно одређивање политике“*, кандидат указује на проблеме дефинисања појма политике и даје критички приказ неколико битних дефиниција као и одређивање овог појма. Осим тога, кандидат у функцији теме разматра различита схватања о политици, држави, и одређеним вредностима тј.

врлинама као што су умереност, храброст, мудрост, нужност заштите друштва силом, као и њиховим контрапунктовима као што су екстремност, подлост и угрожавање друштва насиљем, почев од античких времена, па све до савремених иностраних и домаћих научника.

У другој целини, насловљеној „**Одређење политичког аспекта друштвених феномена**“, кандидат указује на различита теоријска схватања политичког процеса, политичких активности, политичког понашања, управљања, политичке силе, политичке моћи и др. Кандидат сматра да су политичко насиље и политичка моћ процеси, при чему су сила и примена политичке силе трајна компонента политичке моћи. Према кандидату, најважнији облик примене силе у политици је **утицање** на понашање људи преко васпитања, образовања, као и наметање одређеног система вредности и одговарајућег тј. пожељног модела понашања. Кандидат као најдиректнији облик примене силе одређује **насиље**.

У трећој целини „**Тероризам као поливалентан друштвени феномен**“, аутор упозорава да је тероризам један од најраспрострањенијих и најдеструктивнијих облика политичког насиља, и да стога данас представља један од највећих безбедносних изазова како за одређену државу, тако и за многе међународне организације, попут Организације Уједињених нација (ОУН), НАТО и др. Иако су терористичке активности и у 20. веку представљале велики проблем за националну и глобалну безбедност, кандидат на основу низа аргумената закључује да ће то бити још израженије и у 21. веку. Након критичког разматрања дефиниција тероризма креираних од стране научно релевантних аутора, кандидат закључује да је **тероризам** незаконит акт насиља и претња употребе силе да би се постигли одређени политички циљеви, при чему су непосредне људске жртве изабране случајно (пролазници) или селективно (представнички циљеви). Према мр Радету Ковачевићу, тероризам је политичка појава са следећим карактеристикама -насиље као метод, незаконитост, изазивање страха, остваривање политичких циљева, случајан одабир мета, жртаве су најчешће цивили, детаљно планирање акција, преношење одређене поруке путем медија, и др.

У овом делу рада, кандидат указује и на нужно појмовно разликовање између тероризма са једне стране, и других облика политичког насиља, пре свега терора и гериле. Према кандидату, појмовно разликовање терора и тероризма односи се на легалност и легитимност, јер терор представља иако неетичну ипак закониту употребу силе коју примењују они који чине власт. Такође, кандидат, позивајући се на радове стручњака из области тероризма, указује да су разлике између гериле и тероризма вишеструке, а односе се на учеснике, начин на који се остварују та борба и наведени циљеви, на то ко су мете напада, као и на то колики је простор који је потребно освојити.

У првом поглављу треће целине, под називом „Нормативне дефиниције тероризма чланица НАТО“, кандидат анализира дефиниције тероризма у релевантним документима Уједињених нација, релевантних америчких институција, институција Европске уније, и наравно, НАТО.

Кандидат наводи да су Уједињене нације од средине 20. века до данас, усвојиле око седамдесет резолуција Савета безбедности у којима се наводи да терористички акти представљају претњу за међународни мир и безбедност, или се пак у њима осуђују терористички напади. У овом делу рада кандидат нарочито детаљно проучава *Резолуцију 1373* Савета безбедности Уједињених нација која је усвојена после терористичких напада на САД 2001. године, као и *Резолуцију Савета безбедности УН 1566* из 2004. године, у којој је дефинисано да тероризам представља једну од најопаснијих претњи по мир и безбедносту свим својим облицима и манифестацијама. Такође је у овом делу рада сасвим основано анализирана и *глобална контра-терористичка стратегија УН*, установљавање *контра-терористичког Комитета Савета безбедности*, као и других релевантних институција и тела које се користе у борби држава-чланица УН-а против тероризма.

Кандидат наводи као један од главних проблема дефинисања тероризма, случај када више различитих институција у оквиру исте државе има своје

дефиниције тероризма. У овом делу рада мр Раде Ковачевић егземпларно и критички разматра дефиниције тероризма неколико институција Сједињених Америчких Држава, као што су Стејт департмент, Федерални истражни биро и Министарство одбране САД-а.

У посебном сегменту кандидат разматра настојања Европске уније да се дефинише и сузбије тероризам. Кандидат истиче значај *Оквирне одлуке о сузбијању тероризма* коју је Савет Европске уније усвојио 2002. године, апрема којој тероризам представља претњу демократији, слободном остваривању људских права и економском и друштвеном развоју. На основу извршеног увида у националне документе држава чланица ЕУ које се односе на тероризам, кандидат закључује да све државе-чланице ЕУ треба да ускладе своје дефиниције терористичких кривичних дела.

У последњем сегменту овог дела рада кандидат проучава дефиниције тероризма Северноатлантског савеза (North Atlantic Treaty Organization - NATO) који дефинише тероризам као незакониту употребу или претњу употребе насиља који представља директну претњу за безбедност грађана у државама-чланицама НАТО-а, као и претњу за међународну стабилност и просперитет схваћен у ширем смислу.

У овом делу рада кандидат истражује и различите нивое појма тероризма - микро, средњи и макро, супротстављајући супротна схватања Бјорна Молера, Џонатана Реа, и других.

Комисија сматра да је методолошки исправно и за укупни квалитет дисертације од користи то што кандидат мр Раде Ковачевић у овом делу рада даје и сложене класификације тероризма, према критеријумима средстава, циљева, типа непосредних жртава, и др.

Четврта целина „Одређење појма контратероризма - циљеви, облици и модалитети“, је део дисертације у ком кандидат дефинише контратероризам као скуп мера и радњи које су усмерене на спречавање терористичких напада, и као специфично безбедносно превентивно деловање како би се одвратили или

онемогућили терористички акти. Осим тога, кандидат анализира и различите мере и активности које предузимају државе ради спречавања терористичких напада као што су: формирање против-терористичких јединица које имају кључну улогу у борби против тероризма; одржавање састанака ради праћења процеса и активности терористичких организација; размена података о терористичким организацијама, и др.

Према кандидату постоје две врсте циљева контратероризма, а то су превентивни и репресивни циљ. Мр Раде Ковачевић сматра да превентивни циљ у контратероризму омогућава да се избегну негативне последице када је у питању терористички напад, док је код репресивног циља већ та последица наступила, односно терористички напад се већ догодио. Такође, кандидат сматра да примарни циљеви контратероризма могу имати и фазу мониторинга и борбену фазу, док секундарни циљеви најчешће имају само борбену фазу. Због свега тога кандидат даје предност превенцији у односу на репресију када је у питању борба против тероризма.

У овом делу рада кандидат такође разматра и модалитете контра-терористичких дејстава према различитим критеријумима, попут времена, територије тј. простора тих дејстава, као и према значају и циљу који се жели постићи. Према критеријуму времена извођења контра-терористичких дејстава, мр Раде Ковачевић класификује модалитете контра-терористичких дејстава на превентивна, репресивна, краткотрајна и континуирана контра-терористичка дејства.

Кандидат мр Раде Ковачевић сматра да је за остварење контра-терористичких дејстава неопходно уважавање неколико принципа, попут принципа централизације превенције, чијим придржавањем се омогућава да се са једног места координирају акције било ког обима и опција у односу на снагу и величину терористичке групе, затим принципа информисаности, принципа законитости, односно утврђивања испуњавања свих законских услова да се неко означи као терориста или да се предузму одређене мере у контратерористичким дејствима.

Ова четврта целина другог дела рада има два поглавља.

У првом поглављу, кандидат проучава „*Контра-терористичку стратегију Уједињених нација као најшири нормативни оквир концепта чланица НАТО у борби против тероризма*“. У овом делу рада мр Раде Ковачевић разматра *Резолуције Савета безбедности Уједињених нација 1368 и 1373* из 2001. године које се односе на борбу против тероризма, посебно у области финансирања тероризма и унапређења међународне сарадње. Кандидат указује на значај *Глобалне контра-терористичке стратегије* коју су усвојиле државе-чланице УН 2006. године, а у којој су наведене мере које се односе на услове погодне за ширење тероризма; мере са циљем спречавања тероризма и борбе против њега; мере ради изградње државних институција ради спречавања тероризма и борбе против њега; као и мере које омогућавају поштовање људских права и владавину права.

У циљу борбе против тероризма коју воде УН, у УН су поред доношења резолуција и наведене стратегије, формиране и посебне институције и тела, као што су Контра-терористички Комитет Савета безбедности УН, Контра-терористичке оперативне групе, и друго. Према кандидату, *Контра-терористички Комитет Савета безбедности УН* успешно спроводи веома комплексне активности у свим државама-чланицама УН које обухватају надгледање контра-терористичких мера, унапређивање сарадње са међународним организацијама, пружање техничке помоћи, размену искуства, извештавање о контра-терористичким активностима, и друго. Такође, кандидат мр Раде Ковачевић оправдано указује на значај *Контра-терористичке оперативне групе УН* која је основана 2005. године са циљем да се побољша сарадња и ускладе напори држава-чланица УН-а у борби против тероризма. Кандидат истиче сложену структуру Контра-терористичке оперативне групе УН коју чине неколико одељења УН (Одељење за политичка питања (DPA), Одељење за мировне операције (DPKO), и др.), али и друге међународне организације попут Међународне агенције за атомску енергију (IAEA), Међународне организације за забрану хемијског наоружања (OPCW), Међународне организације за цивилно ваздухопловство

(ICAO), Међународног монетарног фонда (IMF), Светске здравствене организације (WHO), Интерпола, и других, као истовремено и унапређујући али, због великог броја учесника донекле и лимитирајући фактор успешности рада овог међународног контратерористичког тела .

У другом поглављу четврте целине *„Место и садржај контра-терористичке стратегије НАТО у оквиру одбрамбене и безбедносне политике“*, кандидат истражује услове који су 1949. Године довели до формирања *Северноатланског пакта – НАТО* као војно-политичке организација која данас има 28 држава-чланица.

Такође, у овом делу рада кандидат проучава декларације и различите стратешке концепте НАТО и налази да је за његову тему од значаја чињеница да је још крајем Хладног рата, на самиту НАТО-а у Риму 1991. године, усвојен *стратешки концепт НАТО за 21. век - управљање кризама*.

Мр Раде Ковачевић са правом истиче значај новог стратешког концепта НАТО који је усвојен на Самиту НАТО-а 2010. године у Лисабону под називом *Активан ангажман, модерна одбрана* о ангажовању НАТО Алијансе у Авганистану, односу према нуклеарним борбеним средствима и наоружању које служи за масовно уништавање човечанства, о развоју против-ракетног система, будућем развоју Партнерства за мир и евентуалном проширивању и продубљивању сарадње између НАТО и Руске Федерације, као и односу НАТО према Уједињеним нацијама, Европској унији, Организацији за европску безбедност и сарадњу, и земљама Западног Балкана, укључујући и Србију. Кандидат истиче да су у Лисабонској декларацији из 2010. разматрани проблеми тероризма и контра-тероризма, а као претње по безбедност представљају се у том документу и сви сукоби у близини граница НАТО-а, као и екстремизам, илегална трговина људима, наркотицима и наоружањем.

Кандидат оправдано истиче значај *Војног концепта НАТО о одбрани од тероризма* који је настао на основу новог стратешког концепта из 2010, где се

наводе узроци који могу довести до тероризма, као и то да религиозни екстремизам представља терористичку претњу за НАТО.

Мр Раде Ковачевић проучава у овом делу рада и *Чикашку декларацију* која је усвојена током самита НАТО-а 2012, где су дати нови стратешки концепти НАТО према Авганистану, али према Либији и Сирији у којима су наступиле кризе, а разматрана су многобројна питања - од тероризма, контроле наоружања, енергетске и еколошке безбедности, односа НАТО-а према Русији, Украјини, земљама Западног Балкана, до мисија чланица и реформе НАТО-а као и сарадње НАТО-а са другим међународним организацијама, као на пример Уједињеним нацијама, Европском унијом, Организацијом за европску безбедност и сарадњу, и др. Закључак кандидата је да НАТО све више тендира позицији главног светског носиоца борбе против тероризма и да се то из анализе овог и претходних НАТО докумената да уочити.

Кандидат такође истиче и значај усвајања *Политичких смерница НАТО о контра-тероризму* из 2012, где се упозорава да ће тероризам дуго представљати претњу за безбедност држава-чланица НАТО-а, као и за међународну стабилност, али и истиче да је НАТО остварио значајан напредак који се огледа у већем степену размене обавештајних података, успешним војним операцијама и у развоју програма за одбрану од тероризма.

Таође, кандидат Ковачевић указује да за разумевање еволуције концепта НАТО који се односи на борбу против тероризма веома велики значај има анализа *Велике декларације НАТО* из 2014. године, у којој се потврђује обавеза да се остваре три задатка на плану остваривања стратешког концепта НАТО, а то су: *колективна одбрана, кризни менаџмент и кооперативна безбедност*. У циљу успешне колективне одбране и обезбеђивања сигурности за све државе-чланице, НАТО је променио активности у војним операцијама, укључујући и оним у Авганистану, а развија и сарадњу са државама и организацијама широм света. Исте године, донет је и *Акциони план НАТО за оперативну приправност* који, према кандидату, представља свеобухватни скуп мера са циљем јачања колективне одбране НАТО,

као и одговора на нове безбедносне изазове и промене које су наступиле на границама НАТО-а, али и на Блиском Истоку и на северу Африке. Кандидат подвлачи велики значај оснивања *Борбених снага високе спремности* у оквиру НАТО снага, ради веће покретљивости и бржег одговора на тероризам и друге могуће изазове и претње по НАТО-државе.

Пета целина „*Нужност и мера обухвата проучавања других аспеката борбе против тероризма*“, представља део рада у коме кандидат нашироко разлаже своју тврдњу да политички и правни аспекти најпресудније утичу на ефикасност концепта борбе чланица НАТО против тероризма. Према кандидату, неопходно је ипак истраживати и друге аспекте борбе против тероризма, безбедносне, војне, али и аспекте политичке филозофије, етике, социо-психолошке, као и социологије религије, посебно код разматрања религиозно детерминисаног тероризма, и др.

Трећи део „*Политичке одреднице и детерминанте концепта борбе НАТО против тероризма*“, чини садржај подељен у четири целине.

Прву целину „*Политичке детерминанте*“, чине два поглавља.

У првом поглављу, насловљеном **„*Процеси глобализације као детерминанта концепта борбе чланица НАТО против тероризма*“**, кандидат даје критички приказ релевантих дефиниција глобализације, и проучава овај сложен процес са политичког, друштвеног, информационо-технолошког, економског и еколошког аспекта. У оквиру разматрања политичког и друштвеног аспекта глобализације, кандидат аргументовано указује на схватања да је глобализација у великој мери један правац неолиберализма и активност ширења либерално-демократских вредности. У овом делу рада мр Раде Ковачевић сматра да НАТО у многим својим документима, а посебно у *Чикашкој декларацији* наводи да подржава вредности као што су за демократија, индивидуалне слободе и владавина права као вредности на којима почива НАТО алијанса.

Друго поглавље, насловљено „*Политички и безбедносни процеси на Блиском Истоку као битне детерминанте концепта чланица НАТО у борби против тероризма*“, је део дисертације у коме кандидат проучава последице политичких преврата и побуна, познатих као *арапско пролеће* који су избили током 2011. године у Тунису и ускоро обухватиле многе земље северне Африке и Блиског Истока. Кандидат утврђује да у неким земљама северне Африке, попут Туниса, Египта и Марока, на власт долазе према НАТО-у изузетно непријатељски оријентисане исламске партије. У том циљу анализира и одговарајуће примере попут победе екстремних исламиста на председничким изборима 2012. у Египту, избора за председника Египта Мохамеда Морсија, представника исламске организације *Муслиманска браћа*, кога је после годину дана превирања, збацио са власти, уз помоћ војске, Абдул Фатах ал Сиси у мају 2015. године, и иако је на власт дошао противуоставно и противзаконито, постао међународно потпуно признат египатски председник. Кандидат упозорава да после масовних демонстрација и насилних свргавања председника обично долази до избијања грађанских ратова и ескалације насиља, што потврђују савремена збивања у земљама попут Либије, Сирије, Јемена, и др., и у том контексту истиче да НАТО алијанса прати промене на Блиском истоку и нове претње по своју безбедност. Кандидат отуда у посебним сегментима овог дела рада проучава политичке и безбедносне процесе у Јемену и Сирији, са посебним освртом на активности НАТО-а у тим земљама у циљу борбе против тероризма.

Разматрајући политичке и безбедносне процесе на Блиском Истоку као битне детерминанте држава-чланица НАТО у борби против тероризма, кандидат указује на значај Истамбулске иницијативе за сарадњу и Дијалога са медитеранским земљама. Раде Ковачевић наводи да је на самиту НАТО-а 2004. године у Турској покренута *Истамбулска иницијатива за сарадњу* са циљем постизања стабилности у региону Блиског Истока, јачања сарадње у борби против тероризма, спречавање ширења оружја за масовно уништење, јачања војне сарадње кроз учествовање у војним вежбама, јачање сарадње у области пограничне

контроле, у ванредним ситуацијама, и др. Кандидат истиче и значај *Дијалога са медитеранским земљама* који обухвата следеће земље: Тунис, Мауританију, Мароко, Египат, Израел, Јордан и Алжир, са циљем развоја регионалне безбедности и стабилности на Медитерану, сарадње између оружаних снага НАТО и држава Медитеранског дијалога, и др.

У другој целини **„Институционални механизми“**, мр Раде Ковачевић проучава цивилну и војну структуру НАТО. Он сматра да цивилну структуру НАТО чине Северноатлантски савет, Комитет за планирање одбране, Група за нуклеарно планирање, Генерални секретар, Међународни секретаријат, Комитети и Парламентарна скупштина НАТО. Кандидат сматра да је Северноатлантски савет најважније политичко тело које разматра политичка и безбедносна питања и доноси заједничке одлуке у оквиру НАТО држава-чланица, а разматра и надлежности осталих цивилних органа НАТО.

Такође, у овом делу рада, мр Раде Ковачевић утврђује и војну структуру НАТО коју чине Војни комитет, Интегрисана војна структура НАТО (коју чине Савезничка команда за операције и Савезничка команда за трансформацију) и Међународни војни секретаријат који обухвата Ситуациони центар, Сектор за планирање и политику, Обавештајни центар, Сектор за операције, Сектор за сарадњу и регионалну безбедност, Сектор за логистику, наоружање и ресурсе и Штаб НАТО за консултације, команду и контролу.

У наредном поглављу, **„Мисије чланица НАТО и ангажовање на кризним подручјима у свету“**, кандидат указује да је НАТО ангажован у различитим мисијама широм света, од мировних мисија, до пружања хуманитарне помоћи или помоћи у логистици и обуци. Он сматра да се у мировне мисије НАТО које су данас актуелне убрајају: *НАТО на Косову (и Метохији)*, *Ваздушна политика НАТО*, настала је као последица руске војне интервенције у Украјини 2014, *мисија НАТО у Авганистану* под називом „*Одлучна подршка*“ која од 2015. обухвата мониторинг, обуку, пружање помоћи и саветовање безбедносних снага у Авганистану, затим НАТО мисија под називом „*Океански штит*“ која подразумева

различите активности са циљем борбе против пирата у водама у близини Рога Африке, као и мисија НАТО са циљем *подржавања Афричке уније* у оквиру које НАТО пружа подршку земљама Афричке уније у мировним мисијама у Сомалији, и др.

У овом делу рада, мр Раде Ковачевић указује на значај процеса планирања ангажовања НАТО снага у различитим деловима света, што је неопходно за остваривање циљева НАТО и новог стратешког концепта држава-чланица НАТО. Кандидат наводи циљ и план ангажовања, ресурсе, тактику, акцију, резултате и анализу, као елементе процеса планирања. У борби против тероризма, кандидат разликује људске ресурсе под којима подразумева ангажоване снаге, али и логистичке тимове и резервне снаге, као и материјално-техничке ресурсе и финансијске ресурсе.

Трећа целина, „Политички и правни аспекти борбе НАТО и његових чланица против тероризма сагледани кроз призму класификације тероризма према програмско-циљној оријентацији“, подељена је у три посебна поглавља.

У првом поглављу, **насловљеном „Правно-политички аспекти борбе НАТО и њених чланица против религиозно детерминисаног тероризма“**, кандидат утврђује да је данас исламистички религиозно детерминисан тероризам најрадикалнији облик религиозног тероризма. Мр Раде Ковачевић је на основу проучавања неколико рецентних истраживања закључио да данас активно делује неколико десетина различитих исламских терористичких група, од којих неколико има за свој циљ успостављање исламске државе у свету. То су терористичке организације Абу Сајаф, Ал Каида, Ал Каида на арапском полуострву, Ал Каида на исламском Магребу, Боко Харам, Хезболах, ал-Нусра, Исламска држава и друге.

У овом делу дисертације, кандидат проучава оснивање, вођство, следбенике, политичке циљеве и активности две тренутно најопасније терористичке организације на свету: Ал Каиде на арапском полуострву и Исламске државе.

Кандидат наводи да је терористичка организација *Ал Каида на арапском*

полуострву основана 2009. године, када се огранак Ал Каиде у Јемену удружио са делом Ал Каиде у Саудијској Арабији, и да су та два огранка одговорна за неколико десетина терористичких напада, киднаповања и убиства странаца и туриста, итд. Иако се може сматрати новијом терористичком организацијом, веома је бројна а њен политички циљ је протеривање странца са Арапског полуострва, ширење цихада и исламског калифата, итд. Кандидат упозорава да је *Ал Каида на арапском полуострву* до сада успоставила контролу над већом територијом Јемена, иако се налази на листи терористичких организација америчког Стејт департмента још од 2010. године.

У овом делу рада кандидат проучава и *Исламску државу* која је основана 2002. године, и представља сунитску салафитску терористичку организацију која се данас простире на деловима територије Ирака и Сирије где је проглашен калифат. Њен главни циљ је оснивање исламског калифата са радикалним тумачењима ислама и шеријатског закона. Кандидат упозорава да је *Исламска држава* извела више стотина терористичких напада, а процењује се да имају око 30.000 следбеника у Сирији, Ираку, у земљама Магреба, Либану, Пакистану, Авганистану, Нигерији, Јемену, на Филипинима, и др.

Мр Раде Ковачевић истиче да НАТО Алијанса у *Вешкој декларацији* и у *Годишњем извештају НАТО* из 2014. године упозорава да тзв. *Исламска држава* представља велику претњу за регион и доноси велике безбедносне изазове за државе-чланице и партнере НАТО.

У другом поглављу, насловљеном **„Правно-политички аспекти борбе НАТО и њених чланица против етно-сепаратистичког тероризма“**, кандидат објашњава да у различитим деловима света данас делују многобројне етно-сепаратистичке организације у које, као најважније, убраја Ирску републиканску армију – *ИРА* и баскијску терористичку организацију – *ЕТА*.

Кандидат у овом делу рада указује на историјат, политичке циљеве и активности *Курдистанске радничке партије*, веома значајне етно-сепаратистичке

организације у вези актуелних догађаја на Блиском Истоку и настојања Сједињених Америчких Држава и других држава-чланица НАТО да сузбију ширење терористичке организације *Исламска држава (ИСИС)*.

Кандидат мр Раде Ковачевић указује да је *Курдистанска радничка партија*, основана крајем `70-их година 20. века као левичарска организација, са циљем уједињења свих Курда и стварања државе „Курдистан“ на подручјима која су њима већински насељена, као и очувања њиховог језика и традиције, али да је због промене међународних околности постала етно-сепаратистичка терористичка организација. Такође, кандидат сматра да ова организација, иако се још увек налази на америчкој листи терористичких организација, будући да је изводила бројне терористичке нападе у којима је страдало на хиљаде људи од `80-их година 20. века до данас, и да је у непрекидним сукобима са Турском, државом-чланицом НАТО, након победа у борбама против ИСИС-а уз америчку ваздушну помоћ, наговештава остварење политичког циља Курдистанске радничке партије о уједињењу свих Курда и стварању независне државе на Блиском Истоку.

У последњем, **трећем поглављу „Правно-политички аспекти борбе НАТО и њених чланица против идеолошки мотивисаног тероризма“**, кандидат разликује две врсте идеолошки мотивисаног тероризма, левичарски и десничарски. У овом делу рада кандидат проучава узроке који су средином 20. века довели до настанка левичарских терористичких организација у Немачкој, Италији, Турској, и другим земљама, а у њихове циљеве убраја остварење социјалне револуције, изградњу комунизма, борбу против империјализма, итд. Он се, такође, бави и узроцима који су довели средином 20. века до појаве десничарских терористичких организација, попут *Новог поретка* у Италији, чији су принципи били антикомунизам, антисемитизам, као и тежња да се поново успостави фашизам који је постојао током Другог светског рата. Такође, мр Раде Ковачевић је указао и на активности *Национал социјалистичког подземља*, новије терористичке десничарске организације у Немачкој, која се сматра одговорним за убиства неколико страних радника од 2000. године, иако стручној јавности нису познати њихови циљеви,

чланство ни утицај.

Четврта целина *„Стратешки политички, војни и економски интереси НАТО чланица као детерминанта његове стратегије борбе против тероризма“*, је део рада у коме кандидат долази до закључка да је потребно да се НАТО алијанса подробније позабави својом стратегијом у политичком, економском и војном смислу, и то не само када су у питању анти-терористичке активности, него и када се ради о развоју Алијансе. Према кандидату, неопходно је обликовати стратегију тако да се она непосредно односи и на анти-терористичка деловања, пре свега у откривању, хватању и уништавању терористичких група, организација и мрежа. То подразумева, према мр Радету Ковачевићу, јасну стратегију размене информација, оперативних материјала, интегрисаног деловања на међународном плану као и да се подрже, политички, економски и војно кључне операције које су од општег интереса за друштво када је у питању анти-терористичко деловање и детерминисање стратегије НАТО.

У наредном поглављу кандидат проучава *„Утицај стратешких интереса НАТО у борби против тероризма“*, на основу декларација НАТО и других докумената. Мр Раде Ковачевић указује на значај *Лисабонске декларације НАТО* из 2010, где се као стратешки интереси НАТО у борби против тероризма наводе нови стратешки концепт за одбрану и безбедност чланова НАТО са циљем да заштити слободу и безбедност својих држава-чланица, као и њихове вредности попут демократије, индивидуалних слобода, људских права и владавине закона, итд. Осим тога, кандидат као остале стратешке интересе НАТО наводи и спречавање криза, управљање конфликтима и у ситуацијама после конфликта, као и обезбеђивање ширег ефекта ангажовања НАТО ради заштите и одбране држава-чланицаали и ангажовања Алијансе широм света.

Кандидат у овом делу рада детаљно проучава стратешке интересе НАТО у декларацијама из *Чикага 2012*, *Велса 2014*, као и у *Политичким смерницама НАТО о контра-тероризму*, у које убраја усвајање нових принципа за државе-чланице НАТО, усвајање војног концепта одбране од тероризма, пружање подршке

државама-чланицама НАТО у спречавању тероризма и одговорању на терористичке нападе, као и поштовање међународног права, Повеље Уједињених нација, *Глобалне контра-терористичке стратегија УН*, релевантних међународних конвенција и протокола против тероризма и релевантних Резолуција УН.

У посебном сегменту поглавља *„Утицај опште политичке концепције САД на борбу чланица НАТО против тероризма“* мр Раде Ковачевић тврди да је после терористичких напада на САД од 11. септембра 2001. године, Бушова администрација била подстакнута и опредељена за концепцију „тврде“ моћи. Кандидат сматра да је заокрет у политици америчког председника Барака Обаме у правцу употребе „меке“ моћи само реторички, јер се не дефинише употреба превентивних удара, већ се позивају САД да делују сарадњи са савезницима из целог света, али ако је неопходно и унилатерално, а тиме се „тврда“ моћ само формално назива „меком“ моћи. Осим тога, према кандидату, Сједињене Америчке Државе имају велики утицај у Савету безбедности Уједињених нација приликом гласања или доношења резолуција за брзе интервенције, превентивне ударе и слично.

Кандидат у посебном сегменту овог дела дисертације разматра и *„Утицај америчке администрације на политику чланица НАТО у борби против тероризма“*. Он наводи да је *Анти-терористичку стратегију* дефинисала америчка администрација током мандата председника Буша после терористичких напада на САД 2001, као и да су тада направљени одређени преседани када су у питању детерминанте које су биле кључне за борбу против тероризма, почевши од самосталног деловања, или преко здружених снага НАТО алијансе. Кандидат указује и на значај *Националне безбедносне стратегије* из 2010. године који је она имала током администрације америчког председника Барака Обаме, посебно око војног ангажовања САД у свету. У наведеној стратегији, поред циљева и улоге коју имају Сједињене Америчке Државе у свету, разматрају се и могуће опасности по САД, затим унапређење система безбедности, јачање војног потенцијала

односно одбрамбене способности САД, и друго.

Мр Раде Ковачевић сматра да највећу претњу за САД представља организовани тероризам на челу са Ал Каидом, терористичком организацијом која има своја упоришта у Јемену, Сомалији, Авганистану и др.

Четврти део, „Комплексност анти-терористичке политике, стратегије и мера НАТО и његових чланица“, има две целине. Кандидат у овом делу дисертације разликује периоде током Хладног рата до 1991, и после завршетка Хладног рата до данас. Он сматра да је за разумевање комплексности анти-терористичке политике, стратегије и мера које предузима НАТО, важно да проучимо комплексне услове који су довели до оснивања НАТО. Такође, крајем Хладног рата `90-их година 20. века, урушен је Совјетски савез и биполарни међународни односи, те су уследиле нове поделе, сукоби, грађански ратови или немири на многим континентима.

Прва целина „Мере органа НАТО на праћењу трендова тероризма“ подељена је у два сегмента.

„Мере органа НАТО усмерене на процену актуелних терористичких изазова, ризика и претњи“ односе се на начела, принципе и стандарде држава-чланица НАТО, што је од великог значаја када се врши процена терористичких изазова, претњи и ризика. Кандидат сматра да се у многим истраживањима често наводе само Ал Каида, Исламска држава или вахабијски покрет, што само указује на површност. Он упозорава да терористички напади почетком ове године у Француској, или пре неколико година у Белгији или пак на улицама Лондона, указују да се морамо озбиљно позабавити и „домаћим“ тероризмом, не само у Европи него и у свету.

Други сегмент, „Мере органа НАТО усмерене на праћење ефикасности спровођења дефинисане политике и стратегије у борби против тероризма“, је део рада где кандидат наводи да је у 21. веку борба против тероризма постала битна по разне аспекте безбедности. Он као посебно важан за ту борбу истиче

аналитички део НАТО алијансе који је задужен за припремање анализе или кварталне презентације ефеката који су постигнути, а који се представају у одређеним периодима (дневним, кварталним, на самитима, итд.), након чега се врши анализа и информисање чланица о ефектима НАТО у борби против тероризма. Према кандидату, презентација праћења активности, статистички подаци, и ефикасности које потврђују постојаност Алијансе, указују на њену неопходност.

Друга целина, „Контра-терористичке мере по појединим областима“, има седам поглавља.

Прво поглавље односи се на **„Мере на спречавању пролиферације оружја за масовно уништење“**, будући да оружје за масовно уништење, под којим се подразумева атомско, хемијско и биолошко оружје представља несумњиво прворазредни безбедносни изазов за било коју државу.

Према мр Радету Ковачевићу, највећи допринос који НАТО може да постигне у непролиферацији јесте политички дијалог да се смање тензије, опасности и испоруке оружја за масовно уништење. Он сматра да мере НАТО на спречавању пролиферације оружја за масовно уништење морају да обухватају процену угрожености одређеног подручја, као и разне мере као одговор, односно баланс који се мора поставити као одговор на претњу од употребе нуклеарног, хемијског или биолошког оружја, и др.

„Мере на спречавању финансирања тероризма“ је друго поглавље овог дела рада, где кандидат наводи мере за спречавање финансирања тероризма као што су доношење закона и правних аката за спречавање финансирања тероризма, конкретизација правних мера и ангажовање тимова, експерата или јединица за спречавање тероризма, контрола финансијских токова сумњивог новца, анализа прикупљених информација и конкретизација мера на откривању постојања терористичке групе или организације, затим издавање конкретних задатака за опсервацију и праћење потенцијалног извора и предузимање законских мера за оне

који су били одговорни, итд. Кандидат наводи да је НАТО донео низ мера ради спречавања финансирања тероризма.

У трећем поглављу, „*Мере на спречавању сајбер-тероризма*“, кандидат прво одређује појам сајбер-тероризма као напад на рачунаре, рачунарске мреже и базе података односно оперативне системе рачунарских мрежа. Према кандидату, НАТО је препознао сајбер-тероризам као савремени и најкомпликованији вид тероризма. НАТО је на Самиту у Велсу септембра 2014. године предузео неопходне мере заштите када је формирао *Кооперативни центар изванредне сајбер одбране*. Кандидат сматра да је то једна од најистакнутијих институција која је оспособљена да се бави образовањем, праћењем научних трендова, обуке, истраживањем и развојем технологија у бази сајбер одбране од тероризма. Кандидат посебно истиче да су на овај начин све чланице Алијансе показале политичку одлучност и спремност да се супротставе новим изазовима и трендовима у борби против тероризма.

Четврто поглавље односи се на „*Мере заштите ваздушног саобраћаја*“ које обухватају превентивне мере заштите, поред физичког и техничког обезбеђења (камере, контролна врата која детектују оружје, службени пси, итд.), као и увођење тзв. „намерног путника“ у областима где су сукоби. Према кандидату, њихов задатак би био да региструју сумњива понашања пре и током лета, као и да благовремено реагују како би предупредили терористичке нападе у авиону или на аеродрому. Кандидат предлаже да се, поред превентивне контроле путника и пртљага на аеродромима, уведе и додатна контрола за службено техничко особље аеродрома (возачи, чистачи, механичари, итд.).

„*Мере заштите државних граница*“ је назив **петог поглавља** овог дела рада. Кандидат сматра да су мере које су неопходне ради несметаног и безбедног функционисања државне границе или обезбеђења државне границе, поред редовних органа и служби полиције, а у неким земљама и војске, углавном

дефинисане законом. Према кандидату, то су забрана узгајања одређених пољопривредних култура, забрана или ограничавање одређених активности уз граничну линију, доношење просторног плана за простор уз граничну линију, мере оперативног надзора и покривање илегалних прелаза државне границе, размена полицијских службеника задужених за везу и размену оперативних информација посебно када су у питању терористичке групе, затим вођење евиденције о преступницима, потрагама, лицима на потерницама као и других база података, а ради обезбеђења државне границе формирају се, на основу закона, и евиденције које су неопходне ради функционисања служби безбедности и ради размене информација које могу бити од значаја за безбедност државне границе.

Шесто поглавље односи се на „*Мере заштите жртава терористичког насиља*“. Према кандидату, после терористичких напада на САД у септембру 2001. године, ништа више није било исто када су у питању мере које се предузимају у борби против тероризма. И поред силних измена садашње мере заштите жртава терористичког насиља нису довољне сматра кандидат. Тако је, наводи он пример, 2014. године извршено до сада незапамћено терористичко насиље када је исламистичка милитантна група цихадиста *Боко харам* киднаповала и одвела преко 200 девојчица из школе у нигеријском месту Чибоку. Кандидат сматра да су ове мере од средине до средине веома различите, и да у пракси, у најбољем случају, стручне службе предузимају одговарајуће мере према жртвама насиља, док су у законима махом уведени сви видови и врсте статуса жртве насиља па и оног највећег, а то је статус жртве терористичког насиља. Циљ ових мера је да се путем помоћи жртвама терористичког насиља дугорочно спроведе помоћ и збрињавање жртве, као и њених најближих који су тим терористичким актом погођени.

И последње, **седмо поглавље, насловљено „Заштита инфраструктуре“**, чини онај сегмент рада у коме кандидат сматра да је потребно да утврдимо шта је то што штитимо, у ком проценту и од чега је неопходна заштита. Према кандидату, тек тада се може говорити о планирању и конкретним мерама. Мр Раде Ковачевић сматра да је сваки акциони план само конкретизација мера које треба да

предузимемо да би се заштитила инфраструктуре једне земље. Према кандидату, потребно је да се законом дефинише који су то критични инфраструктурни системи неопходни за несметано функционисање државе, као што су на пример, у области енергетике у Србији, Колубара, Костолац и Ђердап, итд. Он сматра да је то неопходно учинити и у другим областима које су од националног или међународног интереса, а да се после тога, законом предвиде све акциони планови и стручне службе које ће припремити, пратити и извршавати овакве задатке у области одбране критичне инфраструктуре, као и да је потребно предвидети контролне механизме за спровођење истих у предвиђеном року са јасно дефинисаним задацима и резултатима.

У петом делу, насловљеном, „**Концепт и контра-терористичка политика појединих чланица НАТО**“, кандидат оцењује да је концепт НАТО исувише офанзиван и он би према кандидату имао далеко боље резултате када би његов фокус дејстава био превентиван, а све док се претежно примењује репресивни принцип у борби против тероризма, тероризам ће, закључује кандидат, бити значајан безбедносни проблем за НАТО државе.

Прва целина носи наслов „*Сједињене Америчке Државе*“, Кандидат сматра да су САД данас веома активне као водећа снага НАТО у многим мисијама и операцијама НАТО, као што су противракетна одбрана, европска безбедност, надгледање Медитеранског мора, односи НАТО према Русији, као и односи према Авганистану, Либији, подржавање Афричке уније, борба против пирата код Рога Африке. Кандидат наводи да америчке снаге учествују са другим државама-чланицама у мисији НАТО која врши ваздушне нападе на територији Ирака и Сирије, поготову на оне који се налазе под контролом Исламске државе, са циљем да се uklони ова терористичка организација која је тренутно највећа претња од извођења терористичких напада, а што се не односи само за Сирију, Ирак, или тај регион, већ и на друге регионе у свету, а поготову на земље – чланице НАТО.

Друга целина односи се на „*Савезну Републику Немачку*“, за коју кандидат сматра да има бројне предности као држава-чланица НАТО, од концепта

колективне одбране до усвојености *Акционог плана за оперативну приправност*, као и све већег ангажовања немачких снага у НАТО операцијама кризног менаџмента. Према кандидату, немачке снаге већ веома фреквентно учествују у многим мисијама и операцијама НАТО, а он процењује да ће уз то додатне немачке снаге ангажовати на обавештајним пословима и у ваздушним операцијама.

Трећа и последња *целина* овог дела рада је насловљена „*Француска Република*“. Кандидат сматра да је због снажне економије као и војне, односно нуклеарне моћи, током 60-их година 20. века и владе де Гола, Француска одустала од учествовања у заједничкој команди НАТО снага иако је и даље остала члан НАТО алијансе. Крајем 20. века, француске снаге учествовале су у НАТО мировним мисијама кризног менаџмента у Босни и Херцеговини (1993-2004), на Косову 1999, и од тада су у саставу НАТО снага на Косову (КФОР). Такође, Француска је учествовала у мисији НАТО у Авганистану (2001-2012), где учествује и сада, али само у програмима обуке и подршке авганистанским снагама. Кандидат сматра да су током 2011. француске снаге веома офанзивно учествовале у операцији НАТО „Обједињени заштитник“ у Либији, и да су у тој акцији уопште биле међу најактивнијим чланицама НАТО савеза.

Мр Раде Ковачевић указује да је током мандата бившег француског председника Саркозија дошло до велике промене у Француској у односу према НАТО јер је Француска одлучила да поново учествује у заједничкој команди НАТО снага 2009. године.

Закључна разматрања представљају сумирање резултата до којих се дошло током истраживања као и поновно разматрање и потврђивање на почетку постављених хипотеза. У свом *Закључном разматрању*, кандидат је направио и систематизацију резултата истраживања до којих је дошао у напред датим деловима научног истраживања. У оквиру тога је изнео неколико вредних опсервација који његов закључак приближавају врском синтетички обликованом завршетку.

5. Методе које су примењене у истраживању

Синтетички приступ, за који се кандидат определио, а у којем се не даје априорна предност ниједном идејном и теоријском правцу, неизбежна је последица својства предмета и његове унутрашње, структуралне разнородности и као такав захтевао је примену различитих метода приликом научног истраживања.

Битне карактеристике овог теоријског истраживања захтевале су примену следећих метода:

Од основних научних метода, примењене су све основне аналитичко-синтетичке методе, а од општенаучних метода највише компаративна метода. Од метода за прикупљање и обраду података највећу улогу имала је квантитативна анализа садржаја докумената.

Документи, књиге, студије и чланци основни су извори података о предмету истраживања, а поред штампаних издања, путем интернета коришћене су доступне архиве и базе података, углавном НАТО.

6. Очекивани резултати и научни допринос

Полазећи од оцене обраде предмета и циља истраживања, начина провере постављених хипотеза и избора примењених метода, Комисија констатује да су главни очекивани резултати овог истраживања потврђени у овој дисертацији.

Кандидат је добро изабраним методичким поступцима и њиховим умешним коришћењем у својим истраживањима успео да аргументовано покаже научну

оправданост свог истраживања која се испољава у верификацији постојећих научних сазнања о политичким аспектима и детерминантама НАТО борбе против тероризма. Друштвена оправданост је, генерално гледано, постигнута већ испуњењем захтева научне оправданости. Непосредна друштвена оправданост у овом конкретном случају дата је и у доприносу разјашњавања неких актуелних питања политичке праксе, а која се тичу могућих праваца развоја и имплементације неизоставних решења кроз интернационалне интеграције као и нових облика политичког понашања и организовања.

Кандидат је у свом раду користио адекватне појмове и категорије који су омогућили аналитичку обраду предмета истраживања, и користећи савремен приступ проблему истраживања дао систематски преглед свих елемената и кључних момената који се тичу политичких аспеката и детерминанти НАТО борбе против тероризма, чиме је извршио помак у политичкој науци.

Значајан научни допринос овог докторског рада представља и објективна идентификација главних актера и пројеката НАТО борбе против тероризма, која је остварена на систематичан и научно прегледан начин, чиме су постављене концептуалне основе за неминовна будућа научна истраживања ове теме, као и проблема и феномена који иду уз њу.

Кандидат је исправно проценио домете али и највеће проблеме са којима се сваки од ових пројеката суочава, као и њихову релевантност за савремена истраживања у домену политичке науке и праксе. Потврђен је и очекивани допринос аналитичког и синтетичког прилаза теми и резултатима истраживања је указано да они, управо због своје свеобухватности, могу да допринесу успешности и сваког будућег научног истраживања на ову тему.

Научни допринос ове дисертације се заснива на два битна момента. Прво, у нашој и, нама познатој, научној литератури ова тема у облику јединственог научног дела није обрађена, те је ова докторска дисертација потпуно оригинална. Друго, научни допринос теме заснива се и на научном циљу и значају обраде теме. Њен

циљ – научно објашњење, нуди резултанте вишедисциплинарног домашаја – политичких наука, безбедности, међународних односа и права, управо због повезаности у међусобној условљености у изради ове докторске дисертације. Друштвени допринос огледа се у доприносу дисертације превентивним мерама и мерама са циљем спречавања тероризма, а у складу са контра-терористичком стратегијом НАТО.

Комисија је утврдила да је кандидат мр Раде Ковачевић, на основу коректно дефинисаног проблема, предмета, циљева и хипотеза истраживања на задату тему, остварио следеће резултате и низ мањих и већих научних доприноса:

- Определио се за истраживање теме која до сада није обрађивана у нашој и иностраној политичкој мисли и обрадио је на методолошки адекватан и систематичан начин.
- Адекватним истраживачким приступом кандидат је потврдио своју генералну хипотезу
- Кандидат је у свом истраживању успешно идентификовао и представио релевантне ауторе и репрезентативне радове, чиме је успешно направио целовит приказ предмета истраживања.
- Кандидат је у свом раду реализовао све постављене научне циљеве истраживања.
- Дисертација мр Радета Ковачевића не представља на плану својих достигнућа само аналитичку дескрипцију, већ и дисертацију коју карактеришу и елементи научног објашњења.
- Комисија констатује да је кандидат у свом истраживању пружио уверљиву аргументацију за своје коначне закључке.
- У раду је примерено коришћена референтна литература еминентних домаћих и страних аутора. Број цитата и дати списак литературе доприносе

уверењу Комисије да је кандидат користио у свом раду важну и релевантну документациону грађу и имао добро одабрану библиографску теоријску подршку. Опредељење кандидата да се у свом истраживању користи референтном домаћом и страном литературом и архивским документима, као и избор релевантних метода истраживања учвршћује закључак Комисије о свеобухватно исправној и модерној методској усмерености кандидата.

- Велики број фуснота у докторској дисертацији кандидата др Радета Ковачевића је умесан и доприноси квалитету и научној валидности овог рада.
- Рад је писан разумљивим и лаким стилем и језиком, са несумњиво добрим познавањем политичке теорије и праксе.

7. Закључак Комисије

Докторска дисертација мр Радета Ковачевића, под насловом **„Политички аспекти и детерминанте НАТО борбе против тероризма ”**, обрађује научно значајну и сложену проблематику, а постигнути резултати истраживања представљају запажен допринос у смислу исправног обухватања теме, с једне, и омогућавања њеног даљег и дубљег сагледавања, с друге стране.

На основу анализе и критичке оцене докторске дисертације, Комисија једногласно закључује следеће:

- Докторска дисертација под напред наведеним насловом је урађена у складу са усвојеним пројектом и одобрењем Наставно–научног већа Факултета политичких наука.
- Докторска дисертација је резултат самосталног теоријског рада и спроведеног истраживања кандидата. У њој су систематизована постојећа научна сазнања о предмету истраживања и сазнања до којих се дошло спроведеним

истраживањем. Она представља логичку и заокружену целину са свим потребним елементима код овакве врсте писаних материјала, а посебно научних радова.

- Докторска дисертација представља конкретну и систематску мултидисциплинарну анализу најзначајнијих политичких аспеката и детерминанти НАТО борбе против тероризма , и има низ карактеристика озбиљно обрађеног докторског темата. У том погледу, дисертација представља теоријски и практични допринос политичким наукама, али и допринос на плану мултидисциплинарних истраживања.

- Докторска дисертација је писана разумљивим, једноставним, стручним језиком, адекватним стилем, прихватљивим за читаоца.

- Рад представља значајан научни допринос у образовно – васпитном смислу, као основа за истраживање осталих у тој области.

- Кандидат је у оквиру спроведеног истраживања прикупио и коректно интерпретирао бројне резултате теоријских и емпиријских истраживања.

- Резултати истраживања, а посебно изведени закључци, могу користити свим заинтересованим особама за ову научну област, а нарочито онима које занимају политички аспекти и детерминанте НАТО борбе против тероризма , јер помоћу њих могу да стекну увид у данас најважније концепте борбе против тероризмане само земаља чланица НАТО, већ и шире.

- Кандидат је у потпуности реализовао постављене задатке научног истраживања и потврдио генералну и посебне хипотезе.

На основу изведеног истраживања, може се тврдити да је кандидат показао смисао за научно-истраживачки рад за актуелну тему, која је научно потребна и друштвено оправдана, и што је у складу са до сада показаним научним интересовањем, способностима кандидата и његовим професионалним опредељењем.

7. Предлог Комисије

На основу укупне и критичке оцене садржаја докторске дисертације, чланови Комисије једногласно оцењују да докторска дисертација кандидата мр Радета Ковачевића, под насловом „**Политички аспекти и детерминанте НАТО борбе против тероризма**”, представља оригинално и вредно научно дело, настало самосталним истраживачким радом, и да као такво има довољну теоријску и практичну вредност да би могло бити јавно брањено. Имајући у виду значај истраживања и проблематике, резултате истраживања и изведене закључке, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидата мр Радета Ковачевића под насловом „**Политички аспекти и детерминанте НАТО борбе против тероризма**” и једногласно се опредељује да

ПРЕДЛОЖИ

1. Да Наставно-научно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду прихвати позитивну оцену докторске дисертације мр Радета Ковачевића, под насловом „**Политички аспекти и детерминанте НАТО борбе против тероризма**” и одреди Комисију за одбрану докторске дисертације.

2. Да се стави на увид научној јавности оцењена докторска дисертација мр Радета Ковачевића и овај Реферат о оцени докторске дисертације да би се стекли сви услови за њену јавну одбрану.

У Београду,
02. јули 2015.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Проф. др Радомир Милашиновић

Проф. др Милан Јовановић

Проф. др Драган Симеуновић